

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4030>

GİRİŞİMCİLİK VE EKONOMİK BÜYÜME: AVRUPA VE KUZEY AMERİKA ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

ENTREPRENEURSHIP AND ECONOMIC GROWTH: AN APPLICATION ON EUROPE AND NORTH AMERICAN COUNTRIES

Sevgi ELVERDİ*
Hayriye ATİK**

Öz

Ekonomik büyüme, belirli bir dönemde bir ülkede üretilen mal ve hizmet miktarlarındaki artışlardır. Ekonomik büyüme ile beraber zenginliğin arttığı bir ülkede; ekonomik anlamda dışa bağımlılık azalmakta; istihdam seviyesi yükselmekte; gelir seviyeleri artan ülke bireyleri, daha yüksek yaşam standardına kavuşmakta ve daha üretken olabilmektedirler. Ekonomisi büyüyen ülkeler dünya diplomasisinde de söz sahibi olmakta ve küresel kararlarda önemli rol almaktadırlar. Bundan dolayı ekonomik büyüme her ülkenin esas hedeflerinden biridir. Tam da bu noktada, ekonomik büyümeyi teşvik edecek unsurlar ön plana çıkmaktadır. Söz konusu bu unsurlardan biri de 'girişimcilik'dir. Girişimcilik, ekonomik büyümeyi sağlamada ve hızlandırmada önemli bir role sahiptir. Buradan hareketle, yapılan bu çalışmada, girişimcilik unsurunun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Çalışmanın amacı, girişimcilik göstergesinin, ekonomik büyümeye olan katkısını ölçmektir. Söz konusu bu katkıyı ölçmek için çok değişkenli bir istatistiksel yöntem olan *Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM)* tekniği tercih edilmiştir. Analiz, *Küresel Girişimcilik Monitorü (Global Entrepreneurship Monitor-GEM)*'ne dâhil olan 22 Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinin 2018 yılı verilerinden oluşmaktadır. Analiz bulgularına göre, girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir. Sonuçlar, ampirik literatürle paraleldir ve ekonomik büyümede girişimcilik unsurunun önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Ekonomik Büyüme, Yapısal Eşitlik Modellemesi.

Abstract

Economic growth is the increase in the amount of goods and services produced within a country during a determined period. In a country where wealth increased with economic growth; foreign dependency decreases; employment level is rises; country individuals whose income levels increase, reach a higher standard of living and can be more productive. Countries growing economies also have a voice in world diplomacy and play an important role in global decisions. Therefore, economic growth is one of the main targets of every country. At this point, the elements that will encourage economic growth come to the fore. One of these elements is "entrepreneurship". Entrepreneurship plays an important role in ensuring and accelerating economic growth. Thus, in this study, the effect of entrepreneurship on economic growth will be investigated. The aim of the study is to measure the contribution of the entrepreneurship indicator to economic growth. Structural Equation Modeling (SEM) technique, which is a multivariate statistical method, was preferred to measure this contribution. The analysis consists of 2018 data of 22 European and North American countries included in the Global Entrepreneurship Monitor (GEM). According to the analysis findings, entrepreneurship affects economic growth positively and strongly. The results are consistent with empirical literature and demonstrate the importance of entrepreneurship factor in economic growth.

Keywords: Entrepreneurship, Economic Growth, Structural Equation Modeling.

* Arş. Gör. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, selverdi@erzincan.edu.tr

** Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, atik@erciyes.edu.tr

1. GİRİŞ

Ekonomik büyüme en genel ifadesiyle; bir ülke içinde mal ve hizmet üretme kapasitesindeki yükselişler; yani ülke gayri safi yurt içi hâsılasındaki artışlar olarak tanımlanır. Ekonomik olarak büyüyen bir ülkede, kişi başına milli gelir düzeyi artmakta ve buna bağlı olarak hayat standartları iyileşmektedir. Ekonomik büyüme, ülke zenginliğinde oluşturduğu pozitif sonuçların yansıması, toplumsal gelişim dinamikleri üzerinde ve dünya siyasi güç dengelerinin dağılımı üzerinde de etkili bir unsurdur. Ekonomik büyümenin refah, toplum ve siyasi anlamda pek çok tesiri bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki ekonomik olarak büyüme her ülkenin hedefleri arasında yer almaktadır. Şu halde ekonomik büyümenin tetikleyicileri de bir o kadar önem taşımaktadır. Girişimcilik unsuru da söz konusu bu tetikleyiciler arasındadır ve büyümenin hızlandırılmasında bir katalizör işlevi görmektedir.

Söz konusu bu çalışmada girişimcilik unsurunun, ekonomik büyüme üzerindeki etkisi araştırılacaktır. Girişimcilik, yeni sektörlerin ortaya çıkmasında ve böylece yeni istihdam sahalarının oluşturulmasında ve bunun doğal sonucu olarak, işsizliğin azalmasında önemli bir rol alır. Toplumsal gelişimde de kilit rol üstlenen girişimcilik, girdiği topluma değer getirir, yaşam kalitesini artırır ve bulunduğu yerdeki potansiyel yetenekleri ortaya çıkararak; beşeri kabiliyetlerin keşfedilmesine olanak tanır. Bu sayede ortaya çıkarılan beşeri faktörler verimli alanlara kanalize edilerek; inovasyon yapan bireyler haline gelir. İnovasyonun doğal sonucu olarak da ekonomik büyüme ortaya çıkar. Çalışma konusu bu açıdan önem arz etmektedir. Öte yandan söz konusu bu çalışmada, ilgili literatürde yapılmış olan pek çok çalışmanın kullandığı analiz yöntemlerinden farklı bir yöntemin kullanılmış olması, çalışmayı, diğer çalışmalardan ayıran önemli bir özelliğidir. Bu anlamda literature ciddi katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın amacı, girişimcilik göstergesinin, ekonomik büyümeye olan katkısını ölçmektir. Söz konusu bu katkıyı ölçmek için ise çok değişkenli bir istatistiksel yöntem olan *Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM)* tekniği tercih edilmiş bulunmaktadır. Çalışmanın planı ise şu şekildedir. Öncelikle girişimci, girişimcilik kavramları ele alınacak ve ekonomik büyümedeki önemleri değerlendirilecektir. Ardından girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye yönelik ampirik literatüre göz atılacaktır. Sonrasında metodolojik kısmına geçilecek ve çalışmanın yöntemi hakkında teorik bilgi sunulacak, araştırma modeli kurulacak ve hipotezler oluşturulacaktır. Ardından uygulamaya geçilecek ve araştırma modeli ve hipotezler elde edilen bulgular ışığında değerlendirilecektir. Sonuç kısmıyla da çalışma tamamlanmış olacaktır.

Zaman aralığı açısından tek bir yılı kapsayan bu çalışmada, analize tabi tutulan ülkeler, *Küresel Girişimcilik Monitorü (Global Entrepreneurship Monitor-GEM)*'ne dâhil olan 22 Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinden oluşmaktadır. Veriler, *Küresel Girişimcilik Monitorü*'nden elde edilmiştir ve girişimciliği temsilen kullanılan 12 göstergeden üç gösterge ve ekonomik büyümeyi temsilen de bir adet gösterge tercih edilmiştir. Söz konusu bu göstergeler tercih edilirken; verisi tam olan göstergeler seçilmiştir.

Çalışmada test edilecek hipotezler ise şu şekilde belirlenmiştir: *Hipotez 1 (H₁):* Araştırma modeli, veri seti tarafından doğrulanmaktadır. *Hipotez 2 (H₂):* Girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir.

2. GİRİŞİMCİLİK VE EKONOMİK BÜYÜMEDEKİ ÖNEMİ

Girişimcilik unsuru, gerek iktisat gerekse işletme literatüründe üzerinde çokça durulan önemli bir kavramdır. Girişimcilik olgusunu anlayabilmek için, girişimci kavramına odaklanmak yerinde olacaktır. Zira girişimcilik bir işlev ise girişimci de bu işlevi yerine getirendir. Girişimci, girişimcilik sürecinde aktif rol alan baş aktördür. Dolayısıyla girişimcinin anlaşılması girişimcilik olgusunun anlaşılmasında önemlidir.

Girişimci ve girişimcilik kavramını ilk kullanan iktisatçılar İrlanda'lı ekonomist R. Cantillon ile J. B. Say olmuştur ancak girişimci ve girişimciliğin önemi J. A. Schumpeter ile belirginleşmiş ve artmıştır. R. Cantillon'a göre girişimci belli bir kâr karşılığında işletmenin organizasyonunu düzenleyen ve risk üstlenen kişidir¹. J. A. Schumpeter'e göre de girişimci sistematik bir şekilde inovasyon yapan yenilikçi bireylerdir. J. B. Say ise girişimciyi, ekonomik kaynakları, verimliliği düşük alanlardan, verimliliği yüksek alanlara kaydıran bireyler olarak tanımlamıştır².

Girişimcilik, sahip olduğu özel beceriler ile yüksek oranda risk almaya eğilimli bireylerin üstlendikleri bir işlevdir. Üretim fonksiyonunun da emek, sermaye, toprak gibi unsurların yanında dördüncü üretim faktörü olarak kabul gören girişimcilik unsuru, ülkelerin ekonomik büyüme stratejilerinde dikkate alınmaları gereken önemli etkenler arasında yer almaktadır. Girişimciliğin söz konusu bu önemi, girişimcilik

¹ <https://www.econlib.org/library/Enc1/Entrepreneurship.html> (Erişim Tarihi: 28.01.2020)

² <https://www.economist.com/news/2009/04/27/entrepreneurship> (Erişim Tarihi: 28.01.2020)

vasıtasıyla ortaya çıkan iş fırsatları ve inovasyon yoluyla ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Öyle ki, sürekli bir inovasyon süreci içinde; eski olanı terk edip, daha etkin ve daha yeni yollar ve yöntemler devreye sokarak, yaratıcı yıkım sürecini tetikleyen bireyler olarak girişimciler, ekonomik büyümenin en önemli aktörlerinden biridir. Yeni fikir ve projeler, girişimci birey olmadan inovasyona ve dolayısıyla rekabet avantajına dönüşmezler. Bir diğer ifadeyle, yeni fikir ve projeler ancak girişimcilik ile bir araya geldiğinde ekonomik değere dönüşürler (Balaban, 2019, 21).

Girişimcilerin ve girişimciliğin ekonomi üzerindeki pozitif etkilerini birkaç maddede özetlemek mümkündür (Seth, 2019; Hayes, 2020):

- Bir girişimci, kapitalist bir ekonomide koordine edici bir ajan olarak hareket eder. Buna göre girişimci, sermaye oluşumunu tetikleyen somut ve maddi olmayan kaynakları harekete geçirmek suretiyle; kaynakların, yeni potansiyel kâr fırsatlarına doğru yönlendirilmesinde rol alır.
- Girişimciler yeni işlerin ortaya çıkmasında aktif rol alırlar. Böylece istihdam artışı ile devam eden süreç sonunda; gittikçe artan bir gelişme ile sonuçlanan bir dalgalanma etkisi oluştururlar. Örneğin, 1990'lar da Hindistan'da bilgi sektöründeki teknoloji şirketlerinin ortaya çıkması sonucu, ilgili endüstride çağrı merkezleri ve donanım sağlayıcıları gibi şirketlerin gelişmeye başlaması ve destek hizmetleri vermesi.
- Mevcut işletmeler hali hazırdaki pazar payları ile sınırlı kalabilirler ve sonunda gelir tavanına çarpabilirler. Oysa yenilikçi ürünler ve teknoloji ile yeni girişimler yeni pazarlar ve yeni zenginlikler demektir. Sonuç artan istihdam ve yüksek kazançtır. Bu durumun doğal sonucu, kamu projelerine daha fazla devlet harcamasını mümkün kılar ve bu sayede ülkenin vergi tabanına katkıda bulunur. Sonuç olarak girişimcilik ile gayri safi milli gelire katkı sağlanmış olmaktadır. Bu gelir, hükümet tarafından, mücadele eden diğer sektörlerle destek için veya beşeri sermayeye yatırım yapmak için kullanılabilir.
- Girişimcilik aynı zamanda sosyal değişimi de tetikleyen bir unsurdur. Yenilikçi girişimci bireylerin, geleneği yıkan, mevcut yöntem ve sistemlere bağlılığı azaltan eşsiz buluşları ile eski olanın yıkılması söz konusudur. Bu sayede ekonomik özgürlük artmış ve yaşam kalitesi yükselmiş olmaktadır. Örneğin, su kıtlığı yaşanan bir bölgede, yenilikçi ve otomatik bir pompanın geliştirilmesiyle; su temininde sıkıntı yaşamayacaklarından emin olan bireyler, endişe etmeden işlerine odaklanacaklar ve bu anlamda verimlilikleri azalmamış olacaktır. Çalışmaya daha fazla zaman ayrılması ile de ekonomik büyüme sağlanmış olacaktır. Aksi halde su temin etme kaygısı, bireyleri endişelendirecek ve işlerinden uzaklaştıracak. Sonuç olarak üretkenlikleri azalacak bu da geliri negatif yönde etkileyecektir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Ampirik literatürde girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştıran pek çok çalışma vardır. Söz konusu bu çalışmalar, girişimciliğin daha yüksek ekonomik büyümeyi açıklamada önemli bir faktör olup olmadığını açıklamaya çalışırlar. Ampirik bulguların önemli bir kısmı, girişimcilik ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu yönünde sonuçlanmıştır. Aşağıda söz konusu bu ampirik çalışmalardan bazılarına yer verilmektedir.

Stel, Carree ve Thurik (2004), çalışmalarında, girişimciliğin, ulusal ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini 36 ülke üzerinde incelemişlerdir. Toplam girişimcilik faaliyeti, GSYİH büyümesi, kişi başına gelir ve büyüme rekabet gücü endeksi olmak üzere dört temel değişken üzerinden hareket eden yazarlar, regresyon analizi yapmışlardır. Analiz sonucu elde edilen bulgular ışığında yazarlar; toplam girişimcilik faaliyetinin, GSYİH büyümesi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ve söz konusu bu etkinin, doğrusal olmadığını tespit etmişlerdir. Sonuç olarak girişimcilik, ekonomik büyüme için önemlidir.

Salgado-Banda (2005), çalışmasında, girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 22 OECD ülkesi üzerinde, 1980-1995 yılları için araştırmıştır. Çalışmasında dinamik panel veri analiz tekniği kullanan yazar, üretken girişimcilik göstergesi olarak patent değişkenini ve alternatif gösterge olarak da serbest meslek sahiplerini kullanmıştır. Analiz sonucunda, patent göstergesi ile ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki tespit edilirken; serbest meslek sahipleri ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Stam and Stel (2009), çalışmalarında, yüksek gelirli ülkeler, düşük gelirli ülkeler ve geçiş ekonomilerindeki girişimcilik faaliyetlerinin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bu bağlamda seçilmiş 36 ülke üzerinde dört yıllık bir süreyi kapsayan bir regresyon analizi gerçekleştirmişlerdir. Yazarlar söz konusu bu çalışmalarında aynı zamanda, genel olarak girişimcilik faktörünün ve spesifik olarak büyüme odaklı girişimcilik faaliyetlerinin etkilerini araştırmışlardır.

Yazarların ulaştığı sonuç; yüksek gelirli ülkelerde ve geçiş ekonomilerinde büyüme odaklı girişimciliğin, makro ekonomik büyümeye güçlü bir katkı sağladığı; düşük gelirli ülkelerde ise genel olarak girişimcilik faktörünün herhangi bir etkisinin olmadığı yönündedir.

Valliere ve Peterson (2009), girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, 20 yükselen ekonomi ve 24 gelişmiş ekonomi olmak üzere toplam 44 ülke üzerinden, 2004-2005 yılları için incelemişlerdir. Yazarlar, girişimcilik faaliyeti yüksek beklentisi, girişimcilik faaliyeti olanakları, girişimci faaliyet gerekliliği olmak üzere üç farklı girişimcilik türünün, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada temel bileşenler analizi yapılmış ve hiyerarşik regresyon modelleri geliştirilmiştir. Analiz sonucunda, girişimcilik türlerinden özellikle, girişimcilik faaliyeti yüksek beklentisinin gelişmiş ülkelerde, ekonomik büyüme oranının önemli bir kısmını açıkladığı görülmüştür. Bununla birlikte söz konusu bu etki yükselen ekonomilerde kendini göstermemiştir.

Aydın (2016), girişimciliğin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini, seçilmiş 35 ülke üzerinde; 2006-2015 yılları için araştırmıştır. Yazar söz konusu çalışmasında; kişi başına GSYİH, toplam erken evre girişimcilik faaliyeti, brüt sermaye oluşumu ve işgücü olmak üzere dört adet değişken kullanmıştır. Panel veri analiz tekniğinin kullanıldığı çalışmada; toplam erken evre girişimcilik faaliyeti ve brüt sermaye oluşumu değişkenleri ile kişi başına GSYİH değişkeni arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki; iş gücü değişkeni ve kişi başı GSYİH değişkeni arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak yazar, girişimcilik ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu yönünde bulguya ulaşmıştır.

Kurt ve Savrul (2016), çalışmalarında, girişimciliğin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini, seçilmiş 24 ülke üzerinde 2006-2015 yılları için araştırmışlardır. Panel regresyon analiz tekniğinin kullanıldığı çalışmada, kişi başına GSYİH, brüt sermaye oluşumu, iş gücü ve yeni oluşmaya başlayan girişimci faaliyeti verileri kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre girişimcilik göstergesini temsil eden yeni oluşmaya başlayan girişimci faaliyetinin kısa vadede ekonomik büyüme üzerinde her hangi bir etkisi söz konusu olmazken; uzun vadede olumlu etkisi vardır ve ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

Savrul (2017), çalışmasında girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi seçilmiş 35 ülke üzerinde 2006-2015 yılları için araştırmıştır. Söz konusu çalışmasında yazar, kişi başına GSYİH, brüt sermaye oluşumu, iş gücü ve toplam erken evre girişimcilik faaliyeti olmak üzere dört değişken kullanmış ve analiz tekniği olarak panel regresyon analizini tercih etmiştir. Sonuçlar, toplam erken evre girişimcilik faaliyetinin cari dönemde GSYİH üzerinde etkili olmadığı anak toplam erken evre girişimcilik faaliyeti aracılığıyla yapılan yatırımların zaman içinde, toplam erken evre girişimcilik faaliyetinden, GSYİH'ye doğru yükselen bir etki oluşturduğu ve nedensellik ortaya çıktığı yönündedir. Girişimcilik uzun vadede, ekonomik büyümenin önemli bir unsurudur.

Doran, McCarthy ve O'Connor (2018), çalışmalarında girişimciliğin 14 farklı göstergesini kullanarak, ülkelerin girişimcilik tutumlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini, yüksek gelirli ve orta/düşük gelirli ülkeler üzerinde analiz etmişlerdir. Söz konusu analiz, 55 ülke üzerinde, 2004-2011 yılları için gerçekleştirilmiştir. Yazarlar temel bileşen analizi ile girişimciliğin 14 farklı göstergesini üç bileşene indirgemiş ve bu üç bileşenin, kişi başına GSYİH üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Analiz sonucu elde edilen bulgulara göre, girişimcilik faktörü, yüksek gelirli ülkelerde ekonomik büyümeyi teşvik etmekte ve ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip iken; orta/düşük gelirli ülkelerde ise negatif bir etkiye sahiptir. Yazarlar, analiz bulgularındaki söz konusu bu farklılığı, yüksek gelirli ülkelerdeki girişimcilerin, orta/düşük gelirli ülkelerdeki girişimcilere göre daha inovatif ve büyüme odaklı oldukları şeklinde bir yorum yaparak açıklamaya çalışmışlardır.

LêKhang and Thành (2018), girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, Latin Amerika ülkesi, Avrupa ülkesi, Asya ve Afrika ülkelerinden oluşan 13 yükselen ekonomiler üzerinde, 2002-2013 yılları için araştırmışlardır. Yazarlar söz konusu bu ilişkiyi kurdukları iki model üzerinden analiz etmişlerdir. Analiz yöntemi olarak panel veri analiz tekniğini kullanan yazarlar; birinci modelde girişimciliğin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırırken; ikinci modelde girişimciliğin ulusal düzeyde belirleyicileri üzerinde durmuşlardır. Sonuçlar girişimciliğin, ekonomik büyüme ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu ve ekonomiyi güçlendirmeye gerçekten yardımcı olduğunu göstermiştir.

Şahin (2018) çalışmasında, girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, sekiz OECD ülkesi üzerinden, 2002-2015 yılları için araştırmıştır. Panel veri analiz tekniğinin tercih edildiği çalışmada; reel kişi başına milli gelir, toplam girişimcilik faaliyeti, özel sektöre verilen krediler ve sermaye birikimi olmak üzere dört adet değişken kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, toplam girişimcilik faaliyeti ile reel kişi başına milli gelir arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak girişimcilik, ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir.

4. METODOLOJİ

Girişimciliğin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin araştırıldığı söz konusu bu çalışmada, çok değişkenli istatistiksel yöntemlerden biri olan; “yapısal eşitlik modellemesi (YEM)” tekniği kullanılmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın bu kısmında, yöntem ile ilgili teorik açıklamalar yapılırak; araştırma modeli ve hipotezler ve böylece analizde kullanılacak veri seti ve değişkenler hakkında bilgiler verilecek ve YEM kapsamında kurulan araştırma modeli test edilecektir. Ardından analiz sonuçları değerlendirilecektir.

4.1. Yapısal Eşitlik Modellemesi

Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM), bağımsız değişken(ler) ile bağımlı değişken(ler) arasındaki eş anlamlı ilişkilerin ölçülmesini mümkün kılan ve değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerin test edilmesine olanak tanıyan bir analiz tekniğidir. YEM, istatistiksel veriler ve nedensellik ile ilgili niteliksel varsayımlar temel alınarak, nedensel ilişkileri test etmede ve tahmin etmede kullanılan çok değişkenli bir istatistiksel tekniğin uygulanmasını içermektedir (Cárdenas-García, Sánchez-Rivero ve Pulido-Fernández, 2015, 211). Faktör analizi ile çoklu regresyon analizini de içinde barındıran bir yöntemdir. Tek bir analizde çoklu ilişkileri test etme imkânı sunar.

YEM’de diğer yöntemlerden farklı olarak içsel değişken ve dışsal değişken; gizil değişken ve gözlemlenen değişken terimleri kullanılmaktadır. İçsel değişken, bağımlı (etkilenen) değişken anlamında; dışsal değişken ise bağımsız (etkileyen) değişken anlamındadır. Bir YEM modelinde, her hangi bir değişken aynı anda hem içsel hem de dışsal değişken rolünde olabilmektedir. Gizil değişkenler, doğrudan gözlemlenemeyen değişkenlerdir. Gözlemlenen değişkenler ise gizil değişkenlere bağlanan ve doğrudan gözlemlenebilen değişkenlerdir.

YEM, sosyal bilimler başta olmak üzere, eğitim bilimleri, sağlık bilimleri, pazarlama, işletme ve ekonomi gibi pek çok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Yöntemin böylesine yaygın kullanımının altında yatan neden; analiz edilen modelde, gözlemlenen değişkenlere ilişkin ölçüm hatalarını açıkça hesaba katıyor olmasıdır (Bayram, 2013, 1; Civelek, 2018, 5; Karagöz, 2017, 452; Meydan ve Şeşen, 2015, 6). Bunun yanı sıra, araştırmacıların çok değişkenli kompleks modeller geliştirmesi, tahmin etmesi ve test etmesine de olanak tanıyan YEM, araştırma modelinde değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkileri de analiz etmektedir (Bayram, 2013, 1; Karagöz, 2017, 452).

YEM, keşfedici bir yaklaşım yerine, doğrulayıcı bir yaklaşımı benimsemekte ve ölçüm hatalarını açıkça hesaba katmaktadır. YEM ile hem gözlenen hem de gizil (gözlenemeyen) değişkenler üzerinden analiz yapılabilmektedir. YEM’de tüm ilişkiler eş anlamlı olarak tahmin edilebilmektedir. YEM’in söz konusu bu özellikleri, yöntemi, diğer istatistiksel yöntemlerden üstün kılan özellikleridir ve bu anlamda yöntemi, diğer çok değişkenli istatistiksel analiz tekniklerinin önüne geçirmektedir (Byrne, 2010, 2-3).

4.2. Veri Seti ve Göstergeler

Çalışmanın veri seti, *Küresel Girişimcilik Monitörü*’ne dâhil olan 22 Avrupa ve Kuzey Amerika³ ülkesinin 2018 yılı verilerinden oluşmaktadır. Bu doğrultuda, “girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki”yi araştırmak üzere; girişimciliği temsilen üç gösterge; ekonomik büyümeyi temsilen de bir gösterge olmak üzere dört adet doğrudan gözlemlenebilen değişken kullanılmıştır.

Çalışmanın değişken setini oluşturan tüm veriler, *Küresel Girişimcilik Monitörü* kaynağından elde edilmiştir. *Küresel Girişimcilik Monitörü*, Londra İşletme Okulu ve Babson Koleji tarafından dünya ülkelerinin girişimcilik performansını ölçmek üzere 1999’da oluşturulan bir projedir. Dünyanın en kapsamlı girişimcilik projesi olarak görülen *Küresel Girişimcilik Monitörü*, ekonomik büyümeyi destekleyen bir unsur olarak girişimciliğin, ölçüm göstergelerini geliştirmek, akademisyenlerin girişimcilikle ilgili araştırmalarını teşvik etmek, girişimci bireyler yetiştirmek ve onlara iş kurma becerisi kazandırmak ve bunun gibi girişimciliği destekleyen her türlü misyonu içeren bir projedir. *Küresel Girişimcilik Monitörü*, dünya çapında girişimcilik üzerine anket tabanlı akademik araştırmalar yürüten en iyi akademik kurumlarla iş birliği içinde olan ulusal ülke ekiplerinden oluşan bir konsorsiyumdur. Girişimcilikle ilgili verileri doğrudan bireysel girişimcilerden toplayan tek küresel araştırma kaynağı olarak; akademisyenlerden, politika yapımcılara; bireysel girişimcilerden, kurumsal girişimcilere kadar çok sayıda paydaş grubuna yol gösteren ve veri sağlayan eşsiz bir kaynaktır⁴

Küresel Girişimcilik Monitörü’nde, girişimcilik faaliyetlerine iki pencereden yaklaşılmaktadır. Söz konusu bu yaklaşımlar: *Girişimci Davranış ve Tutumları* ile *Girişimcilik Çerçeve Koşulları* şeklindedir. *Girişimci*

³ ABD, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İsviçre, İrlanda, İtalya, Kanada, Kıbrıs, Lüksemburg, Polonya, Rusya, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Yunanistan.

⁴ <https://www.gemconsortium.org/about/gem/5> (Erişim Tarihi: 19.01.2020)

Davranış ve Tutumları yaklaşımında; hiçbir girişimcinin birbirine benzemediği düsturuyla hareket edilir. Bu bağlamda, iş kuran bireylerin özelliklerini, motivasyonlarını ve heveslerini ve girişimciliğe karşı sosyal tutumları ölçen Yetişkin Nüfus Anketinden oluşmaktadır. Bu yaklaşımda toplam 15 gösterge yer almaktadır. Girişimcilik Çerçeve Koşulları yaklaşımında ise, girişimciliğin her ortamda gerçekleşmeyeceği; bu noktada pek çok faktörün kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı olduğunu belirlemekte fayda olduğu hususundan hareketle geliştirilen; Ulusal Uzman Anketinden oluşur. Bu bağlamda bireylerin iş kurmaya başlaması noktasında etkili olan ulusal şartların değerlendirildiği 12 gösterge üzerinden hareket edilmektedir⁵. Söz konusu bu çalışmada Girişimcilik Çerçeve Koşulları'nda ele alınan Ulusal Uzman Anketi verilerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda 12 gösterge içinden üç gösterge tercih edilmiştir. Analizde kullanılan değişkenler Tablo 1'de toplu halde gösterilmektedir. Bununla beraber değişkenlerin araştırma modeli içindeki rollerine dair detaylar bir sonraki başlıkta ele alınmaktadır.

Tablo1: Analizde Kullanılan Göstergeler

Gösterge	Açıklama	Veri Kaynağı
Kişi Başı GSYİH (GSYIHK)	Ekonomik büyüme değişkeni olarak kullanılmaktadır.	GEM Report (2018-2019)
Temel Okul Girişimci Eğitimi (TOGE)	Girişimcilik değişkeni olarak kullanılmaktadır.	GEM Report (2018-2019) ve https://www.gemconsortium.org/data/keynes (28.12.2019)
Vergiler ve Bürokrasi (VB)	Girişimcilik değişkeni olarak kullanılmaktadır.	GEM Report (2018-2019) ve https://www.gemconsortium.org/data/keynes (28.12.2019)
İç Pazar Açıklığı (IPA)	Girişimcilik değişkeni olarak kullanılmaktadır.	GEM Report (2018-2019) ve https://www.gemconsortium.org/data/keynes (28.12.2019)

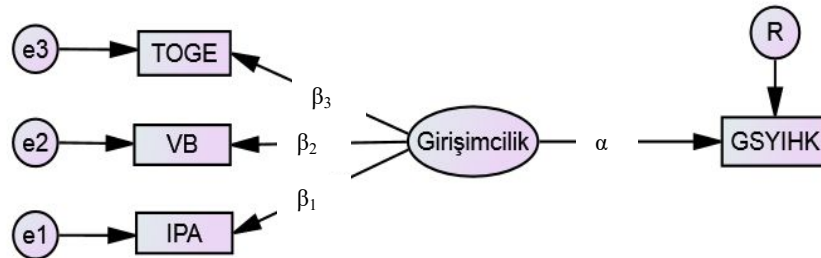
Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

4.3. Araştırma Modeli ve Hipotezler

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda kurulan araştırma modeli, Şekil 1'de resmedilmektedir. Buna göre model kurgusu kapsamında analiz edilecek olan araştırma modeli bir adet gizil değişken ve bu gizil değişkene bağlanan üç adet gözlemlenen değişken ile bir adet içsel değişkenden oluşmaktadır.

Araştırma modelinde, girişimcilik değişkeni gizil değişken rolündedir ve modelde dışsal değişken olarak yer almaktadır. Girişimcilik gizil değişkenine bağlanan; Temel Okul Girişimci Eğitimi (TOGE); Vergiler ve Bürokrasi (VB) ve İç Pazar Açıklığı (IPA) olmak üzere üç adet gözlemlenen değişken mevcuttur. Girişimcilik değişkeninin etkilediği içsel değişken olarak da kişi başına GSYİH (GSYIHK) değişkeni yer almaktadır. Araştırma modelinde e1, e2, e3 ile sembolize edilen ifadeler, gözlemlenen değişkenlere bağlı ölçüm hatalarını göstermektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere YEM ölçüm hatalarını açıkça dikkate alana bir tekniktir. Söz konusu bu husus, YEM'i diğer yöntemlerden ayıran ve onu üstün kılan özelliklerinden biridir. İçsel değişkene bağlanan ve R ile sembolize edilen ifade ise artık hata terimidir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Kaynak: Yazarlar tarafından AMOS grafik menüsünde çizilmiştir.

YEM yapısal model ve ölçüm modeli olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Yapısal modelde hipotezlerin testi; ölçüm modelinde ise gizil değişkeni temsil eden gözlemlenen değişkenlerin doğrulanması

⁵ <https://www.gemconsortium.org/data> (Erişim Tarihi: 19.01.2020)

söz konusudur. Buna göre çalışmanın araştırma modelini karakterize eden denklemleri şu şekilde yazmak mümkündür :

$$GSYIHK = \alpha \text{ Girişimcilik} + R \quad (1)$$

(1) nolu denklem araştırma modelinin yapısal kısmını oluşturur ve denklemdeki α parametresi, girişimcilik ile kişi başına GSYİH değişkeni arasındaki ilişkiyi gösteren tahmin parametresidir. Yani girişimciliğin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini gösteren değerdir. R ise daha önce de ifade edildiği üzere, içsel değişkene bağlı artıktır.

$$IPA = \beta_1 \text{ Girişimcilik} + e1 \quad (2)$$

$$VB = \beta_2 \text{ Girişimcilik} + e2 \quad (3)$$

$$TOGE = \beta_3 \text{ Girişimcilik} + e3 \quad (4)$$

(2), (3) ve (4) numaraları denklemler ise araştırma modelinin ölçüm modelini oluşturmaktadırlar. β_1 , β_2 , β_3 parametreleri, girişimcilik değişkenini temsil eden gözlemlenen değişkenlerin (IPA, VB, TOGE), gizil değişken olan girişimcilik değişkenini temsil etme oranlarını göstermektedir. $e1$, $e2$ ve $e3$ ise ölçüm hatalarıdır.

Araştırmada test edilecek hipotezler ise şu şekilde oluşturulmuştur:

Hipotez 1 (H₁): Araştırma modeli, veri seti tarafından doğrulanmaktadır.

Hipotez 2 (H₂): Girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir.

Her YEM modeli esasında kurgulanan araştırma modelinin, ilgili veri seti tarafından doğrulanıp doğrulanmadığının test edilmesi amacını taşımaktadır. H_1 hipotezi bu bağlamda oluşturulmuş olan bir hipotezdir. H_2 hipotezi ise çalışmanın ana amacı doğrultusunda oluşturulan ve analizin odak noktasını oluşturan hipotezidir.

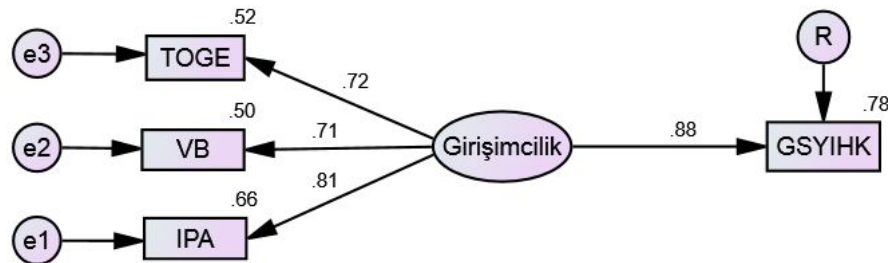
4.4. Uygulama

Bu çalışmada girişimciliğin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, *Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM)* kapsamında analiz edilmektedir. Model parametrelerinin tahmininde, "En Çok Olabilirlik (maximum likelihood)" metodu kullanılmıştır. Söz konusu bu metot, AMOS programı tarafından otomatik olarak çalıştırılmaktadır. Bununla beraber, verilerin çok değişkenli normal dağılıma uyum sağladığı durumlarda bu metot geçerlidir. Araştırmada kullanılan veri seti için çok değişkenli normal dağılım sağlanmıştır. Çalışmanın veri seti, *Küresel Girişimcilik Monitörü* kaynağı 2018 yılı verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur ve 22 Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesini kapsamaktadır. Veri analizi, AMOS 21 paket programı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yapılan analizler ve sonuçları aşağıda verilmektedir.

4.5. Bulgular ve Yorum

Şekil 2'de YEM'e ilişkin nihai yol diyagramı resmedilmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkiler Şekil 2'den rahatlıkla gözlemlenebilir. Şöyle ki, girişimciliğin, GSYIHK değişkeni üzerindeki etkisi 0.88 ($=\alpha$) oranında pozitif yönde çıkmıştır. Girişimcilik değişkenini temsil eden göstergeleri incelediğimizde; TOGE'nin girişimciliği temsil etme oranı, 0.72 ($=\beta_3$); VB'nin girişimciliği temsil etme oranı, 0.71 ($=\beta_2$) ve IPA'nın girişimciliği temsil etme oranı da 0.81 ($=\beta_1$)'dir. Her üç gösterge de girişimciliği yüksek oranda temsil etme yeteneğine sahiptir.

Şekil 2: Yapısal Model

Kaynak: AMOS Analiz Çıktısı

Araştırma modelini karakterize eden denklemleri yeniden hatırlayarak analiz sonucu elde edilen değerleri yerine koyduğumuzda;

$$GSYIHK = \alpha \text{ Girişimcilik} + R \quad (1)$$

$$GSYIHK = 0.88 \text{ Girişimcilik} + R \quad (1)'$$

$$IPA = \beta_1 \text{ Girişimcilik} + e1 \quad (2)$$

$$IPA = 0.81 \text{ Girişimcilik} + e1 \quad (2)'$$

$$VB = \beta_2 \text{ Girişimcilik} + e2 \quad (3)$$

$$VB = 0.71 \text{ Girişimcilik} + e2 \quad (3)'$$

$$TOGE = \beta_3 \text{ Girişimcilik} + e3 \quad (4)$$

$$TOGE = 0.72 \text{ Girişimcilik} + e3 \quad (4)' \quad \text{elde ederiz.}$$

Şekil 2, YEM analizine dair genel bir görüntüyü sunmaktadır. Bununla beraber analize dair detaylı sonuçlar Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 2: Araştırma Modeli İçin Elde Edilen Model Uyum Endeks Değerleri ve Yorumu

MODEL UYUM KRİTERİ ⁶		Araştırma Modelinde Elde Edilen Değer	Sonuç	Araştırma Modelinin Başarısı
İyi Uyum	Yeterli Uyum			
$0 \leq x^2/df \leq 3$	$3 \leq x^2/df \leq 5$	0.44	İyi Uyum	✓
$0 \leq RMR \leq 0,05$	$0 \leq RMR \leq 0,08$	0.00	İyi Uyum	✓
$GFI \geq 0,90$	$GFI \geq 0,80$	0.98	İyi Uyum	✓
$AGFI \geq 0,95$	$AGFI \geq 0,80$	0.90	Yeterli Uyum	✓
$NFI \geq 0,95$	$NFI \geq 0,80$	0.98	İyi Uyum	✓
$TLI \geq 0,95$	$TLI \geq 0,80$	1.00	İyi Uyum	✓
$IFI \geq 0,95$	$IFI \geq 0,90$	1.00	İyi Uyum	✓
$CFI \geq 0,95$	$CFI \geq 0,85$	1.00	İyi Uyum	✓
$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0.00	İyi Uyum	✓

Kaynak: AMOS analiz çıktısından hareketle yazarlar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 2'de araştırma modeli uyum endeks değerleri ve bu anlamda modelin bir değerlendirmesi sunulmaktadır. YEM analizinde hesaplanan çok sayıda uyum endeks çeşitleri mevcuttur. Bununla beraber Tablo 2'de literatürde en yaygın kullanılan uyum endeks değerlerine yer verilmiştir. Söz konusu bu endeksler YEM analizinin önemli bir hesaplamasıdır. Analiz sonuçlarının yorumlanmasında ilk bakılan değer uyum endeks kriteridir. Tablo 2'deki verilerden hareketle araştırma modeli uyum endeks değerleri: CMIN/df=0.44; RMR=0.00; GFI=0.98; AGFI=0.90; NFI=0.98; TLI=1.00; IFI=1.00; CFI=1.00 ve RMSEA=0.00 olarak sonuçlanmıştır. Bu sonuçlara göre endeks değerlerinin oldukça yüksek düzeyde bir performans sergilediğini ve modelin bu anlamda başarıyı yakaladığını söylemek mümkündür.

Tablo 3: YEM Tahmin Değerleri

Modeldeki İlişkiler	Tahmin Değeri	Standart Hata	Kritik Oran	p-değeri	R ²
GSYIHK <= Girişimcilik	0.88 (=α)	0.10	4.23	***	0.78
IPA <= Girişimcilik	0.81 (=β ₁)	-	-	-	0.66
VB <= Girişimcilik	0.71 (=β ₂)	0.33	3.38	***	0.50
TOGE <= Girişimcilik	0.72 (=β ₃)	0.25	3.48	***	0.53

Kaynak: AMOS Analiz Çıktısı

YEM'de uyum endeks değerlerinin incelenmesinden sonraki diğer adım, parametre tahmin ve anlamlılık değerlerinin kontrol edilmesidir. Tablo 3 bu doğrultuda bilgiler sunmaktadır. Buna göre modeldeki ikili ilişkiler arasındaki değerler pozitif ve yüksek düzeyde sonuçlanmıştır. Tüm ilişkilerde p-değeri 0.05'in altındadır ve böylece parametre tahmin değerleri istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Tablo 3'deki *** 0.001'in altında bir değeri ifade etmektedir. Kritik oran değeri ne kadar yüksek çıkarsa model için o kadar iyi sonuçlar doğurur. Söz konusu bu değer 1.96'nın altında olması beklenir. Model bu anlamda da sorunsuz gözükmemektedir. R² değerlerinin makul düzeyde olduğu da Tablo 3'ten rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Şu halde modeldeki ikili ilişkilerde; değişkenlerin açıklama oranları 0.50'in üzerinde sonuçlanmıştır ve yeterli düzeydedir.

⁶ "Hu and Bentler, 1999; Shevlin et al, 2000; Schermelleh-Engel, 2003; Hooper et al, 2008; Byrne, 2010; Schumacker and Lomax, 2010; Simon et al, 2010; Kline, 2011; Bayram, 2013; Meydan ve Şeşen, 2015; Karagöz, 2017" den yararlanarak oluşturulmuştur.

Netice itibarıyla analiz sonucu elde edilen bulgular, H_1 ve H_2 hipotezlerini desteklemektedir. Şöyle ki, araştırma modeli uyum endeks değerleri eşik değerler arasında çıkmıştır (Tablo 2). Şu halde birinci hipotezimiz olan; "*Hipotez 1 (H_1): Araştırma modeli, veri seti tarafından doğrulanmaktadır*" hipotezi desteklenmiş olmaktadır. Yani araştırma modeli, eldeki veri seti ile uyumludur. Girişimcilik ile GSYIHK değişkeni arasında pozitif ve güçlü yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Şekil 2 ve Tablo 3). Şu halde ikinci hipotezimiz olan, "*Hipotez 2 (H_2): Girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir*" hipotezi de desteklenmektedir. Şu halde her iki hipotez de kabul edilmiştir.

Analiz bulguları göstermektedir ki; girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir. Sonuçlar ampirik literatürle paralel niteliktedir. Şu halde ekonomik büyümeyi artırmanın yollarından biri de girişimciliğin teşvik edilmesidir. Bu noktada girişimciliği destekleyen faktörlerin ele alınması akıllıca bir karar olacaktır. Örneğin bu çalışmada girişimciliği temsilen kullanılan üç gösterge arasında iç pazar açıklığının temsil yeteneğinin yüksek çıkması, söz konusu faktörün girişimlik faaliyetinin başlamasında ve devam etmesinde önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Söz konusu bu çalışmada girişimcilik unsurunun, ekonomik büyüme üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma konusu ile ilgili önce kavramsal bilgiler sunulmuş ve girişimci-girişimcilik tanımları yapılarak; ekonomik büyüme üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Ardından girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar incelenmiştir. Genel bir kavramsal çerçeve çizildikten sonra değişkenler arasındaki ilişki istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Girişimcilik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analizinde, çok değişkenli bir istatistiksel yöntem olan *Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM)* tekniği tercih edilmiştir. YEM, sebep ve sonuç ilişkisi içinde olan değişkenler arasındaki nedensellik bağlantılarının incelenmesinde kullanılmaktadır. YEM'de doğrudan ölçülemeyen ancak bir veya birden fazla gösterge ile temsil edilebilen gizil değişkenlerin incelenmesi de söz konusudur. Örneğin bu çalışmada girişimcilik değişkeni gizil değişken olarak yer almış ve üç gösterge ile temsil edilmiştir.

Analiz, *Küresel Girişimcilik Monitorü*'ne dâhil olan 22 Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinin bir yıllık verileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, *Küresel Girişimcilik Monitorü*'nden elde edilmiştir ve girişimciliği temsilen kullanılan 12 göstergeden üç gösterge ve ekonomik büyümeyi temsilen de bir adet gösterge tercih edilmiştir.

Çalışma konusu bağlamında araştırma modeli oluşturulmuş ve "*Hipotez 1 (H_1): Araştırma modeli, veri seti tarafından doğrulanmaktadır. Hipotez 2 (H_2): Girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir*" olmak üzere iki hipotez kurulmuştur. Ardından YEM analizi gerçekleştirilmiş ve şu şekilde sonuçlanmıştır.

- Girişimciliğin, GSYIHK (ekonomik büyümeyi) değişkeni üzerindeki etkisi 0.88 ($=\alpha$) oranında pozitif yönde çıkmıştır (Şekil 2; Tablo 3).
- Girişimcilik değişkenini temsil eden göstergeleri incelediğimizde; TOGE'nin girişimciliği temsil etme oranı, 0.72 ($=\beta_3$); VB'nin girişimciliği temsil etme oranı, 0.71 ($=\beta_2$) ve IPA'nın girişimciliği temsil etme oranı da 0.81 ($=\beta_1$)'dir. Her üç gösterge de girişimciliği yüksek oranda temsil etme yeteneğine sahiptir (Şekil 2). (TOGE: Temel Girişimcilik Eğitimi; VB: Vergiler ve Bürokrasi; IPA: İç Pazar Açıklığı).
- Model uyum endeks değerleri: CMIN/df=0.44; RMR=0.00; GFI=0.98; AGFI=0.90; NFI=0.98; TLI=1.00; IFI=1.00; CFI=1.00 ve RMSEA=0.00 olarak sonuçlanmıştır. Bu sonuçlara göre endeks değerleri oldukça yüksek düzeyde bir performans sergilemiş ve model bu anlamda başarıyı yakalamıştır (Tablo 2).
- Modeldeki ikili ilişkiler arasındaki değerler pozitif ve yüksek düzeyde sonuçlanmıştır. Tüm ilişkilerde p-değeri 0.05'in altındadır. Parametre tahmin değerleri istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Kritik 1.96'in altında çıkmıştır. Model bu anlamda da sorunsuz bir şekilde sonuçlanmıştır. R^2 değerlerinin makul düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Modeldeki ikili ilişkilerde; değişkenlerin açıklama oranları 0.50'in üzerinde sonuçlanmıştır ve yeterli düzeydedir (Tablo 3).

Analiz sonucu elde edilen bulgular ışığında, H_1 ve H_2 hipotezleri kabul edilmiştir. Şöyle ki, araştırma modeli uyum endeks değerleri eşik değerler arasında çıkmıştır ve "*Hipotez 1 (H_1): Araştırma modeli, veri seti tarafından doğrulanmaktadır*" hipotezi desteklenmiştir. Yani araştırma modeli, eldeki veri seti ile uyumludur. Girişimcilik ile GSYIHK değişkeni arasında pozitif ve güçlü yönde bir ilişki tespit edilmiştir ve "*Hipotez 2 (H_2): Girişimcilik, ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü yönde etkilemektedir*" hipotezi de desteklenmiştir.

Netice itibarıyla, “girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki” ilişkinin analizi sonucu elde edilen bulgular gerek teorik gerekse ampirik literatürle paralel yönde sonuçlanmıştır. Girişimcilik unsuru, ekonomik büyümenin kritik bir itici gücüdür ve ekonomik büyümeyi pozitif ve güçlü bir yönde etkilemektedir. Bu nedenle, girişimciliği teşvik etmek, ülke hükümetlerinin ekonomik büyüme stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, hükümetlerin, girişimci bireylerin hareket alanını genişletecek politikaları geliştirerek; girişimcilik ekosistemini kurmaya çalışmaları gerekmektedir. Bu politika, yerine göre bir devlet desteği yerine göre de girişimcilik eğitimi vererek olabilir. Özellikle üniversite gençlerine yönelik oluşturulacak eğitim politikaları kapsamında verilecek teorik ve uygulamalı girişimcilik dersleri; ülkede bir yetenek havuzu oluşturulması açısından faydalı bir sonuç doğurabilecektir.

KAYNAKÇA

- Aydın, Erdal (2016). The Effect of Entrepreneurship on Economic Growth: GEM Data Evidence. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal*, S.5, s.20-37.
- Balaban, Gazanfer (2019). *İnovasyon ve Pazarlama*. İstanbul: Eftalya Kitap Yediveren Yayınları.
- Bayram, Nuran (2013). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları*. Bursa: Ezgi Yayınevi.
- Byrne, Barbara M. (2010). *Structural Equation Modeling with AMOS*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- Cárdenas-García, Pablo Juan; Sánchez-Rivero, Marcelino; Pulido-Fernández, Juan Ignacio (2015). Does Tourism Growth Influence Economic Development? *Journal of Travel Research*, C. 54, S.2, s.206-221.
- Civelek, Emre (2018). *Yapısal Eşitlik Modellemesi Metodolojisi*, İstanbul: Beta Basım Yayıncılık.
- Doran, Justin; McCarthy, Nóirín; O'Connor, Marie (2018). The Role of Entrepreneurship in Stimulating Economic Growth in Developed and Developing Countries. *Cogent Economics & Finance*, S. 6, s.1-14.
- Hayes, Adam (2020). Entrepreneur. *Investopedia Articles*, <https://www.investopedia.com/terms/e/entrepreneur.asp> (Erişim Tarihi: 20.01.2020).
- Hooper, Daire; Coughlan, Joseph; Mullen, Michael R. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, S.1, s.53-60.
- Hu, Li-tze and Peter M. Bentler, Peter M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, S.1,s.1-55.
- Karagöz, Yalçın (2017). *SPSS ve AMOS Uygulamalı Nitel-Nicel Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kline, Rex B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, London: The Guilford Press.
- Kurt, Serdar; Savrul, Mesut (2016). The Effect of Entrepreneurial Activity on Economic Growth: Nascent Evidence. *Journal of Entrepreneurship and Development*, S.11,s. 341-355.
- LêKhang, Trần; Thành, Nguyễn Công (2018). Economic Growth, Entrepreneurship and Institutions: Evidence In Emerging Countries. *The 5th IBSM International Conference on Business, Management and Accounting*, s.357-374.
- Meydan, Cem Harun; Şeşen, Harun (2015). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Salgoda-Banda, Héctor (2005). Entrepreneurship and Economic Growth: An Empirical Analysis. *Dirección General de Investigación Económica, Dirección de Estudios Económicos*,s.1-46.
- Savrul, Mesut (2017). The Impact of Entrepreneurship on Economic Growth: GEM Data Analysis. *Journal of Management, Marketing and Logistics*, S.3, s.320-326.
- Schermelleh-Engel, Karin; Moosbrugger, Helfried; Müller, Hans (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, S.2, s. 23-74.
- Logistics - (JMML)*, S.14,s. 320-326.
- Schumacker, Randall E.; Lomax, Richard G. (2010). *Structural Equation Modeling*. London: Routledge Taylor&Francis Group.
- Seth, Shobhit (2019). Why Entrepreneurship Is Important to the Economy. *Investopedia Articles*, <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/101414/why-entrepreneurs-are-important-economy.asp> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Shevlin, Miles; Miles, J.N.V.; Lewis, Christopher Alan (2000). Reassessing the fit of the confirmatory factor analysis of the multidimensional students life satisfaction scale: comments on `confirmatory factor analysis of the multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. *Pergamon, Personality and Individual Differences*, S. 28, s..181-185.
- Simon, Daniela; Kriston, Levente; Loh, Andreas; Spies, Claudia; Scheibler, Feuloep; Wills, Celia; Härter, Martin (2010). Confirmatoryfactor Analysis and recommendations for improvement of the Autonomy-Preference-Index (API). *An International Journal of Public Participation in Health Care and Health Policy*. S.3, s..221-330.
- Stam, Erik; Stel, André van (2009). Types of Entrepreneurship and Economic Growth. *Unu-Wider World Institute for Development Economics Research*, S.47, s.1-16.
- Stel, André van ; Carree, Martin; Thurik, Roy (2004). The Effect of Entrepreneurship on National Economic Growth: An Analysis Using the Gem Database. *The First GEM Research Conference: Entrepreneurship, Government Policies, and Economic Growth*. Scales-paper N200320.
- Şahin, Dilek (2018). OECD Ülkelerinde Girişimcilik Faaliyetlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.3, s.81-90.
- Valliere, Dave; Peterson, Rein (2009). Entrepreneurship and Economic Growth: Evidence from Emerging and Developed Countries. *Entrepreneurship & Regional Development*, S.21, s.459-480.
- <https://www.gemconsortium.org/about/gem/5> (Erişim Tarihi: 19.01.2020).
- <https://www.gemconsortium.org/data> (Erişim Tarihi: 19.01.2020).
- <https://www.econlib.org/library/Enc1/Entrepreneurship.html> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- <https://www.economist.com/news/2009/04/27/entrepreneurship> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).